

ŁUKASZ BURKIEWICZ

Wydział Filozoficzny
Akademia „Ignatianum”
Kraków

Polski epizod w cypryjskich dążeniach do zrzucenia zwierzchnictwa sułtanatu mameluków

Streszczenie: Treścią niniejszego artykułu jest stosunkowo nieznany polsko-cypryjski epizod w okresie średniowiecza. W 1426 r. Cypr został opanowany przez egipsko-syryjski sułtanat mameluków, a sam władca wyspy Janus de Lusignan dostał się do niewoli muzułmańskiej. Po odzyskaniu wolności król Cypru podjął próbę pozyskania pomocy w świecie chrześcijańskim w celu zrzucenia muzułmańskiego zwierzchnictwa. Jedną z takich prób była ekspedycja cypryjskiego poselstwa do Polski w 1432 r. Złożona wówczas przez Cypryjczyków propozycja dotyczyła mariażu następcy tronu wyspy z córką króla Jagiełły – Jadwigą – oraz zawierała również prośbę o udzielenie pożyczki w zamian za niemal praktyczne przejęcie kontroli nad Cyprzem przez stronę polską.

Słowa kluczowe: Aleksandria, dynastia Lusignan, Królestwo Cypru, Królestwo Jerozolimskie, krucjaty, Mamelucy, Władysław Jagiełło.

Przejęcie kontroli nad bizantyjskim Cyprzem przez Franków Ryszarda Lwie Serce w maju 1191 r., a w rok później objęcie władzy na wyspie przez pochodzącą z Francji katolicką dynastię Lusignan, otworzyło nowe możliwości penetracji Lewantu przez krzyżowców oraz kupców z Europy Zachodniej. Kiedy królowie Cypru stali się również władcami jerozolimskimi, a później jego spadkobiercami, ranga ich państwa znacznie wzrosła. Po upadku Akki w 1291 r. Cypr stał się ważnym punktem na gospodarczej mapie Lewantu. Dzięki papieskim zakazom ograniczającym handel z muzułmanami port w Famaguście, stał się najistotniejszym *entrepôts* pomiędzy Wschodem a Zachodem¹.

Niestety, w latach 40. XIV w. papieństwo złagodziło embargo powodując, że Cypr przestał być już tak atrakcyjnym miejscem dla kupców. Z kryzysem

---

¹ N. Coureas, *Controlled Contacts: The Latin Church of Cyprus, the Papacy, and Mamluk Egypt, 1250–1350*, w: *Proceedings of the 9th and the 10th International Colloquia on the History of Egypt and Syria in the Fatimid, Ayyubid and Islamic Periods*, red. U. Vermeulen, J. van Steenberg, *Orientalia Lovaniensia Analecta*, Leuven 2005, s. 405, 407; E. Ashtor, *Levant Trade in the Later Middle Ages*, New Jersey 1983, s. 64–71.80.

ekonomicznym przyszedł niebawem kryzys polityczny w następstwie wyprawy aleksandryjskiej króla Piotra I de Lusignan (1365) oraz wojny z Genuą (1373–1374)². Tak osłabionym politycznie Cyprzem zainteresowało się Królestwo Aragonii, które od II poł. XIII w. prowadziło intensywną ekspansję polityczną na Morzu Śródziemnym³. Obok zabiegów politycznych Aragonia podejmowała również próby narzucenia dominacji gospodarczej połączonej z działalnością korsarską, w czym główną rolę powierzono Katalończykom, a którzy obrali sobie porty cypryjskie za bazy wypadowe⁴.

*
* *

Wspomniani Katalończycy odegrali istotną rolę w stosunkach pomiędzy Cyprzem a Egiptem. Z jednej strony kupcy z Katalonii doprowadzili do rozwoju wymiany handlowej Aragonii z Egiptem, z drugiej zaś od końca XIV w. z portów cypryjskich operowali piraci katalońscy, którzy dokonywali rajdów na porty egipskie i syryjskie, w tym m.in. na Aleksandrię, docierając nawet na odległość 15 mil w górę Nilu⁵. Oczywiście odpowiedzialnością za działalność Katalończyków byli obarczani władcy Cypru i to ich wyspa ponosiła konsekwencje w postaci odwetowych ekspedycji muzułmańskich. Dopiero w 1414 r. król Janus de Lusignan (1398–1432) i sułtan al-Muajjad Sajf-ad-Din (1412–1421) zakończyli chwilowo obustronne rajdy zawierając na 10 lat traktat pokojowy⁶.

Porozumienie nie przetrwało długo i w 1416 r. osiem kog katalońskich wpłynęło do portu w Aleksandrii i zaatakowało zakotwiczone statki muzułmańskie, rozpoczynając również kilkudniowe oblężenie miasta. W kolejnych latach napięcie

² Ł. Burkiewicz, *Królestwo Cypru jako obiekt zainteresowań państw śródziemnomorskich w latach 1192–1489. Próba zarysowania problemu*, „Prace Historyczne Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2010, z. 137, s. 35–36.

³ N. Coureas, *The Influence of the Kingdom of Aragon in Cyprus, Rhodes, Latin Greece and Mamluk Egypt during the Later Middle Ages, 1276–1479*, „Κυπριακαί Σπουδαί, Τόμος ΞΒ–ΞΓ”, 1998–1999, s. 211.

⁴ G. Hill, *A History of the Cyprus*, Cambridge 1948, t. 2, s. 449.

⁵ L. Machairas [Macheras], *Recital concerning the Sweet Land of Cyprus entitled „Chronicle”*, red. R. M. Dawkins, Oxford 1932, t. 1, § 645; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 469, t. 3, s. 503–504, 664, 775; P. W. Edbury, *The Kingdom of Cyprus and the Crusades, 1191–1374*, Cambridge – New York – Port Chester – Melbourne – Sydney 1991, s. 151; N. Coureas, *Profits and Piracy: Commerce between Cyprus and Catalonia from 1291 to 1420*, „Επετηρίς Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών” 1997, nr 23, s. 28–29; tenże, *The Influence...*, s. 222; tenże, *Piracy in Cyprus and the Eastern Mediterranean during the Later Middle Ages (14–15th Centuries)*, „Mésogeios” 2001, t. 12, s. 200; E. Ashtor, *Levant Trade...*, s. 308–311.336–343.

⁶ L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 646–647; *Chronique d’Amadi [Cronaca di Francesco Amadi]*, w: *Chroniques d’Amadi et de Strambaldi*, publiées par M. René de Mas Latrie, Paris 1891–1893, t. 1, s. 502, t. 2, s. 267; P. W. Edbury, *The Lusignan Kingdom of Cyprus and its Muslim Neighbours*, Nicosia 1993, s. 23; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 469; D. Alastos, *Cyprus in history. A survey of 5000 years*, Nicosia 1955, s. 203; N. Coureas, *The Influence...*, s. 220; tenże, *Profits...*, s. 55; E. Ashtor, *Levant Trade...*, s. 222–236.

pomiędzy Cyprzem a Egiptem utrzymywało się, a obydwie państwa nękały się wzajemnie uciążliwymi napadami łupieżczymi. Taki stan rzeczy utrzymywał się aż do 1422 r. Wówczas Katalończycy w służbie króla Cypru Janus de Lusignan przechwycili okręt, którym płynął prezent od sułtana Egiptu al-Aszrafa Saif Addin Barsbaja (1422-1438) dla władcy imperium osmańskiego, Murada II⁷. Ten incydent stał się pretekstem dla Mameluków do przeprowadzenia ekspedycji, która nie tylko położyłaby kres działalności korsarzy katalońskich, ale również stałaby się swoistym rewanzem za zniszczenie egipskiego portu w Aleksandrii przez krzyżowców króla Cypru Piotra I de Lusignan.

Mamelucy, dynastia wywodząca się z tureckich plemion z Azji Centralnej, eksniewolników stanowiących większość egipskich sił zbrojnych w okresie władców z dynastii Ajjubidów, sprawowali władzę w państwie nad Nilem od 1250 r. Do władzy doszli niebawem po śmierci sułtana As-Saliha Ajjuba (1240-1249), odsuwając od rządów jego syna, Turan Szaha (1249-1250), a na jego miejscu usadawiając własnego emira – Ajbaka at-Turkumani (1250-1257)⁸. Wraz z nastaniem ich rządów, a w szczególności od panowania Bajbarsa (1260-1277), rozpoczęła się ekspansja muzułmańska na tereny zajmowane przez Franków: Królestwo Jerozolimskie, Księstwo Antiochii i Hrabstwo Trypolis. W dn. 28 maja 1291 r. sułtan Al-Malik al-Aszraf Chalil (1290-1293) zdobył Akkę, ostatnią stolicę Królestwa Jerozolimskiego. Wraz z jej upadkiem rolę najdalej wysuniętego bastionu chrześcijaństwa na Wschodzie przejął Cypr, którego największym wrogiem stał się egipsko-syryjski sułtanat mameluków⁹. Mamelucy zamierzali pójść za ciosem i postanowili dokonać inwazji na Cypr. W tym celu sułtan Chalil zarządził budowę floty sześćdziesięciu okrętów, jednak nie została ona wykorzystana przeciwko wyspie, gdyż w 1293 r. sułtan Chalil został zamordowany, a jego następcy zaniechali planów podboju Cypru. W latach 1293-1365 mamelucy nie widzieli potrzeby rozbudowywania floty i tym samym opanowania wyspy, jednocześnie stosując zasadę „spalonego brzegu”, niszcząc wszystkie stare twierdze i warownie frankijskie zlokalizowane na wybrzeżu syryjsko-palestyńskim. Z kolei w głębi lądu rozbudowali sieć własnych zamków, otoczyli miasta murami oraz ufortyfikowali ważniejsze porty¹⁰.

⁷ L. de Mas Latrie, *Histoire de l'Île de Chypre sous le règne de la Maison de Lusignan*, t. 2, s. 506; N. Coureas, *Piracy...*, s. 204; tenże, *The Influence...*, s. 220; tenże, *Profits...*, s. 55; E. Ashtor, *Levant Trade...*, s. 222-236; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 470.

⁸ D. Quirini-Popławska, *Włoski handel czarnomorskimi niewolnikami w późnym średniowieczu*, Kraków 2002, s. 49; J. Hauziński, *Bliski Wschód i Azja Środkowa od końca XII do połowy XV wieku*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5, s. 579-581; R. Irwin, *Islam a ruch krucjatowy, 1096-1699*, w: *Historia krucjat*, red. J. Riley-Smith, Warszawa 2000, s. 255.

⁹ J. Hauziński, *dz. cyt.*, s. 579-581; M. Balard, *Wyprawy krzyżowe i łaciński Wschód XI-XIV w.*, Warszawa 2005, s. 261-264; S. Runciman, *Dzieje wypraw krzyżowych*, Warszawa 1988, t. 3, s. 246-391.

¹⁰ A. Fuess, *Rotting Chips and Razed Harbours: The Naval Policy of the Mamluks*, „Mamluk Studies Review” 2001, t. 5, s. 45-71.

Tymczasem uderzenie nastąpiło z drugiej strony. W dn. 10 czerwca 1365 r. krzyżowcy pod dowództwem króla Cypru Piotra de Lusignan (1359–1369), realizując pod sztandarami krucjaty gospodarcze cele państwa cypryjskiego, opanowali Aleksandrię – istotnego rywala handlowego Famagusty¹¹. Po kilku dniach grabieży i gwałtów, obładowane licznymi łupami, oddziały chrześcijańskie opuściły doszczętnie zrujnowane miasto. Kolejni władcy Egiptu nie zapomnieli zniewagi zadanej im przez króla Cypru oraz nie wybaczyli okrucieństw, jakie zostały wyrządzone mieszkańcom Aleksandrii przez krzyżowców¹².

Powracając tymczasem do lat 20. XV w. możemy stwierdzić, iż istotnie Mamelucy wykorzystując prowokacje katalońskie inspirowane przez panującą dynastię Lusignan mogli dokonać rewanżu za zniszczenie Aleksandrii przez Cypryjczyków w 1365 r. Rabunek dokonany na poselstwie udającym się do władcy Osmanów z prezentem od sułtana Egiptu, a następnie rajdy cypryjskich i katalońskich okrętów na wybrzeża Syrii w 1424 r. spowodowały, że przysłowiowa czara goryczy się przelała. W związku z tym mamelucy w sierpniu 1424 r. wyekspediowali flotę pięćdziesięciu jednostek, która złupiła Limassol i uprowadziła znaczną liczbę jeńców, ze sprzedaży których uzyskano przychód w wysokości ok. 20 tys. dukatów¹³. Co prawda Cypryjczycy odpowiedzieli w marcu 1425 r. uderzeniem na leżący na wybrzeżu syryjskim Tyr, jednak skala tej operacji była niewielka. Niemniej spowodowała ona, że sułtan podjął kolejną wyprawę na Cypr, obejmując tym razem za główny cel port Famagusta. Jednak przezorni Genueńczycy wywiesili na murach miasta flagę sułtana, dzięki czemu ocalili miasto. Okręty muzułmańskie skierowały się do Limassol, które ponownie zostało złupione¹⁴.

Udana wyprawa skłoniła sułtana Barsbaja do podjęcia decyzji o podporządkowaniu wyspy. O planach mameluków było na tyle głośno, że jeden z szejków

---

¹¹ Ł. Burkiewicz, *Podróż króla Cypru Piotra I z Lusignan po Europie w latach 1362–1365 i jego plany krucjatowe*, „Studia Historyczne” 2007, nr 1, s. 3–29.

¹² D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 203; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 359–376.376.468; P. W. Edbury, *The Crusading policy of King Peter I of Cyprus, 1359–1369*, w: *The Eastern Mediterranean Lands in the Period of Crusades*, red. P. M. Holt, Warminster 1977, s. 99; tenże, *The Kingdom...*, s. 170–171; K. M. Setton, *The Papacy and the Levant, 1204–1571*, Philadelphia 1976, t. 1, s. 283.

¹³ L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 651–659, *Chroniques d'Amadi...*, t. 1, s. 499–502, t. 2, s. 268–271; L. de Mas Latrie, *dz. cyt.*, t. 2, s. 506–507; *Chronique de l'île de Chypre par Florio Bustron [Historia overo Commentarii de Cipro]*, publ. par M. Réne de Mas Latrie, w: *Mélanges historiques*, Paris 1886, t. 5, s. 357–359; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 470–473; M. M. Ziada, *Mamluk Conquest of Cyprus in the Fifteenth Century*, „Bulletin Faculty of Arts, Egyptian University of Cairo”, t. 1, s. 94–98; tenże, J. L. La Monte, *Bedr ed-Din al-'Aini's Account of the Conquest of Cyprus (1424–1426)*, w: *Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves*, t. 7, 1939–1944, s. 241–264; G. Home, *Cyprus then and now*, London 1960, s. 62; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 203; A. S. Atiya, *The Crusade in the Later Middle Ages*, London 1938, s. 471; H. Luke, *The Kingdom of Cyprus, 1369–1489*, w: *A History of the Crusades*, red. K. M. Setton, H. W. Hazard, Madison 1969–89, t. 3, s. 372.

¹⁴ L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 653–659; *Chroniques d'Amadi...*, t. 1, s. 500–502, t. 2, s. 269–271; *Chronique de l'île de Chypre...*, s. 357–359; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 471–474; G. Home, *dz. cyt.*, s. 62–63; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 203; M. M. Ziada, *dz. cyt.*, t. 1, s. 95.

damasceńskich, Muhammad ibn Kodaidar, skonfliktowany z sułtanem egipskim, ostrzegł króla Janusa de Lusignan o grożącym mu niebezpieczeństwie, wysyłając na dwór w Nikozji własnego syna z listem, w którym zniechęcał króla Janusa do wspierania korsarstwa i do zmiany polityki w stosunku do Egiptu. Niestety, misja ta została odebrana jako część polityki sułtana zmierzającej do narzucenia zwierzchnictwa wyspy, przez co król Janus nie potraktował posła poważnie¹⁵. Jednocześnie przeczuwając zbliżające się niebezpieczeństwo, rozpoczął usilne poszukiwania pomocy w Europie. Z drugiej strony Genuńczycy, z obawy przed utratą korzyści płynących z handlu z muzułmanami oraz pragnący zapewnić bezpieczeństwo dla portu w Famaguście, skontaktowali się z sułtanem za pośrednictwem swojego agenta handlowego w Egipcie Benedykta Pallavicini, który zachęcił mameluków do dokonania inwazji na wyspę, informując o niewielkich siłach, którymi dysponował władca Cypru¹⁶.

Tymczasem emir Alayi, Ibrahim, który przybył do Aleksandrii w 1425 r., poinformował sułtana Barsbaja o planach króla Janusa rzekomo przygotowującego razem z państwami Zachodniej Europy ofensywę przeciwko Egiptowi i Syrii. Podejrzenia te wyrosły na gruncie misji dyplomatycznych władcy Cypru wysyłanych na dwory zachodnioeuropejskie. Również wyekspediowanie przez króla Aragonii Alfonsa V (1416-1458) własnego wnuka, Carcerana Juareza, wraz z okrętami i oddziałami wojska do wschodniej części basenu Morza Śródziemnego w celu wsparcia działań floty katalońskiej nie uszła uwadze muzułmanom i została odebrana jako część przygotowań do ofensywy przeciwko mamelukom¹⁷.

W dn. 1 lipca 1426 r. flota 180 okrętów egipskich wysadziła desant na południowym wybrzeżu Cypru, na zachód od półwyspu Akrotiri¹⁸. Częścią

¹⁵ L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 668-670; *Chroniques d'Amadi...*, t. 2, s. 275-276; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 474-475.

¹⁶ H. Luke, *dz. cyt.*, s. 372; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 475-476. Janus de Lusignan prosił o pożyczkę Wenecję, której Senat nie tylko odmówił, ale również zabronił swoim okrętom nieść pomoc wyspie. Ponadto król Cypru wyekspediował na Zachód swojego posła Mikołaja, biskupa Famagusty, w celu przekonania władców państw europejskich do udzielenia pomocy wyspie. Jego misja zakończyła się klęską; jedynie cesarz bizantyński przesłał prezenty sułtanowi Egiptu, jednak nie udało mu się zmiękczyć jego serca.

¹⁷ L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 671; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 475; L. de Mas Latrie, *dz. cyt.*, Paris 1852-1861, t. 2, s. 516-517.

¹⁸ Opis inwazji mameluków na Cypr w 1426 r. znalazł swoje odzwierciedlenie w kilku pozycjach źródłowych oraz nowożytnych opracowaniach: *Chroniques d'Amadi...*, t. 1, s. 499-514, t. 2, s. 268-287; M. M. Ziada, *dz. cyt.*, t. 1, s. 90-113, t. 2, s. 37-42; A. S. Atiya, *dz. cyt.*, s. 471-473; L. de Mas Latrie, *dz. cyt.*, t. 2, s. 506-514; L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 651-701; *Chronique de l'île de Chypre...*, s. 356-370; E. de Lusignan, *Chorograffia, Et Breve Historia Universale: dell'Isola de Cipro principiando al tempo di Noe per in sino al 1572*, Bologna 1573, § 59b-60; *Description de toute l'isle de Chypre, et des roys, princes et seigneurs tant payens que chrestiens, qui ont commandé en icelle: contenant l'entière histoire de tout ce qui s'y est passé depuis le déluge universel, l'an 142 et du monde, 1798 jusques en lan de l'incarnation et nativité de Iesus-Christ, 1572*, par R. Père F. Estienne de Lusignan, composée premièrement en Italien, et imprimée à Bologne la Grasse, et maintenant augmentée et traduite en François, Paris 1580, § 154b-155; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 203. Przeciwko flocie egipskiej król Janus mógł wystawić niewielkie siły w postaci 15 jednostek, w tym

morską ekspedycji dowodził Inal al-Jakami, a siłami lądowymi emir Taghriberdi al-Mahmūdi. Na cypryjskim wybrzeżu wylądowało ponad 5 tys. mameluków, w tym ok. 500–600 jazdy. Przeciw oddziałom egipskim w dn. 3 lipca z Nikozji wyruszył król Janus de Lusignan na czele 1,6 tys. rycerzy i 4 tys. piechurów. Jeszcze w tym samym dniu mamelucy zdobyli twierdzę w Limassol, gdzie pozostali kilka dni, pałac, dokonując gwałtów i rabunków, przy okazji burząc zamek aż do fundamentów. Po opanowaniu Limassol mamelucy wysłali posła do króla Cypru z żądaniem, aby ten uznał sułtana za swojego zwierzchnika i poddał się. Jednak żądania mameluków zostały zignorowane, a poseł, który je dostarczył, został poddany torturom i zabity¹⁹.

W piątek 5 lipca siły cypryjskie obsadziły pozycje w miejscowości Chirokitia, na południe od Nikozji. Dwa dni później, w niedzielę 7 lipca, dwie armie stanęły naprzeciwko siebie. Duch bojowy oddziałów cypryjskich był słaby. Znacząco wpłynęła na niego wieść o upadku Limassol. Król Janus podzielił swoje wojska na kompanie po 150 ludzi każda. Wokół siebie pozostawił osobistą straż 100 tarczowników, zajmując pozycje w centrum chrześcijańskich linii. Brat króla, tytularny książę Galilei, Henryk de Lusignan, stanął z prawej strony; z kolei feudał Jan z Grinier i marszałek jerozolimski Baldwin de Noris (Nores) zajęli pozycje z lewej strony króla²⁰.

Muzułmanie zaatakowali pierwsi i od razu zmusili króla oraz jego osobistą straż do wycofania się z pola bitwy. Janus wraz z bratem Henrykiem de Lusignan próbowali bezskutecznie zatrzymać ucieczkę własnych wojsk. Król znalazł się w śmiertelnym niebezpieczeństwie, gdy po upadku z konia został zaatakowany przez dwóch przeciwników, z których jeden ranił go włócznią w twarz. Władca Cypru uniknął śmierci wykrzykując w języku arabskim, że jest królem. Chrześcijanie zostali doszczętnie rozbici, a brat króla – Henryk de Lusignan – poległ na polu bitwy. Cypryjski kronikarz, Leontios Machairas, opisując klęskę pod Chirokitią stwierdził, że mamelucy dokonali prawdziwej rzezi chrześcijańskich wojsk, zabijając wielu feudałów. Pojmany Janus został przetransportowany do Alik, gdzie przez kilka dni oczekiwał na odesłanie do Egiptu²¹.

Mieszkańcy Nikozji na wieść o klęsce wojsk Janusa wpadli w panikę. Abp Hugon de Lusignan, brat króla Janusa, wraz z rodziną królewską i skarbcem

---

dwie galery królewskie, dwie rodyjskie i dwie katalońskie. Pozostałe jednostki były statkami typowo handlowymi. Ponadto na wyspie były dwa okręty pełne pielgrzymów, które w kilka dni po inwazji zostały zdobyte przez mameluków.

¹⁹ E. de Lusignan, *dz. cyt.*, § 59b; *Description de toute l'isle de Chypre...*, § 154b; H. Luke, *dz. cyt.*, s. 372; N. Coureas, *The influence...*, s. 221; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 476–478; G. Home, *dz. cyt.*, s. 63. Muzułmańskie źródła podają, że poseł został spalony żywcem, z kolei chrześcijańskie, że już po śmierci.

²⁰ H. Luke, *dz. cyt.*, s. 373; N. Coureas, *The influence...*, s. 221; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 478–479; G. Home, *dz. cyt.*, s. 63–64.

²¹ G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 479–481; H. Luke, *dz. cyt.*, s. 373; N. Coureas, *The influence...*, s. 221; G. Home, *dz. cyt.*, s. 63–64; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 204.

schronili się w położonym na północy wyspy zamku w Kyrenii. Część mieszkańców Nikozji postanowiła przeczekać inwazję mameluków w siedzibach Wenecjan, licząc że najeźdźcy nie naruszą ich integralności²². W dn. 11 lipca muzułmanie wkroczyli do miasta. Pomimo że emir Taghriberdi al-Mahmūdī zapewnił mieszkańców miasta, iż nic im się nie stanie i będą mogli dalej żyć oraz pracować jak dotychczas, mamelucy dopuścili się szeregu okrucieństw, mordując mężczyzn, gwałcąc kobiety i w końcu podpalając miasto, nie oszczędzając przy tym również siedzib Wenecjan. Mamelucy uprowadzili ok. 6 tys. mieszkańców Nikozji, których poprowadzono do Aliki na południowym wybrzeżu Cypru, skąd jeńcy wraz z królem Janusem zostali wyprawieni do Egiptu²³.

W dn. 13 sierpnia 1426 r. emir Taghriberdi al-Mahmūdī triumfalnie wkroczył do Kairu prowadząc licznych więźniów oraz łupy. Na czele pochodu jeńców szedł upokorzony król Janus de Lusignan. Został ogolony, maszerował boso, z zakutymi w łańcuchy stopami, trzymając królewską chorągiew odwróconą na znak klęski i włókł ją po ziemi. Po jakimś czasie dosiadł osła i jechał na nim oklep. Jednocześnie co chwilę był zmuszany do zatrzymywania się i całowania ziemi²⁴.

Jednakże sułtan Barsbaj zdobył się na akt łaski i zawarł z Janusem de Lusignan pokój oraz zgodził się pod pewnymi warunkami na zwrócenie mu wolności za cenę 200 tys. dukatów²⁵. Połowa tej sumy miała być płatna przed odzyskaniem wolności, druga po dotarciu króla na wyspę. Ponadto Królestwo Cypru zostało obłożone rocznym trybutem w wysokości 5 tys. dukatów oraz zmuszone do uznania zwierzchnictwa sułtana, który oficjalnie został wicekrólem Cypru²⁶. Trybut był płacony sułtanowi nie w dukatach, lecz w kamelotach (czamelotach), luksusowych tkaninach wykonywanych z włosia wielbłądziego

²² *Chroniques d'Amadi...*, t. 1, s. 509, t. 2, s. 283; *Chronique de l'île de Chypre...*, s. 366; L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 692; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 482-483.

²³ L. de Mas Latrie, *dz. cyt.*, t. 2, s. 513; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 482, 484-485; H. Luke, *dz. cyt.*, s. 373-374; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 204.

²⁴ N. Coureas, *Trade between Cyprus and the Mamluk Lands in the Fifteenth Century, with special reference to Nicosia and Famagusta*, w: *Orientalia Lovaniensia Analecta*, red. U. Vermeulen, K. D'Hulster, t. 5: Egypt and Syria in the Fatimid, Ayyubid and Mamluk Eras (no. 169), Leuven 2007, s. 421; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 486.490.

²⁵ *Chroniques d'Amadi...*, t. 1, s. 507-508; L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 704; *Chronique de l'île de Chypre...*, s. 366; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 490; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 204-205. Postanowienia pokojowe zostały podpisane przy dużym udziale Genuńczyka Benedykta Pallavicini i weneckich kupców, którzy skłonili sułtana do zmniejszenia żądań. Z początku sułtan pragnął, aby Janus przeszedł na islam lub zapłacił okup w wysokości 1 mln dukatów. Jeśli nie spełniłby jednego z tych warunków, wówczas zostałby stracony.

²⁶ N. Coureas, *Trade...*, s. 421; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 486, 490; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 205. Wymienia się także kwotę 5 tys. jako coroczny trybut należny sułtanatowi mameluków do króla Cypru, jednak kiedy w 1517 r. Egipt został opanowany przez Osmanów, zażądali oni od Wenecji – wówczas wyspa już należała do Najjaśniejszej Republiki – wypłaty co 5 lat kwoty 40 tys. dukatów, co w przeliczeniu rocznym daje kwotę 8 tys.

oraz koziego i produkowanych w Famaguście²⁷. Ponadto Cypr był zobowiązany do regularnego dostarczania do Egiptu pszenicy i jęczmienia. Również katalońscy piraci nie mogli już dłużej używać wyspy jako bazy dla swoich korsarskich wypadów. Jednak nie musieli daleko szukać dla siebie nowej siedziby. Znaleźli ją na Rodos, gdzie wielkim mistrzem zakonu szpitalników był Antonio Fluvian de Riviere, z pochodzenia Katalończyk²⁸.

W listopadzie 1426 r. Carceran Suarez, Katalończyk w służbie króla Janusa, który wraz z władcą Cypru dostał się do niewoli pod Chirokitią, został uwolniony i wyruszył, aby zebrać potrzebną kwotę do wykupienia z niewoli króla Cypru²⁹. Większość środków na okup została pożyczona od frankijskich kupców. Ponadto cała społeczność wyspy zapłaciła specjalny podatek na rzecz króla, a ludność zamieszkująca stolicę była zobowiązana do zapłaty specjalnej daniny w wysokości 20 dukatów od osoby³⁰. Jednocześnie papieństwo zwolniło Cypr z obowiązku odprowadzania podatków do Rzymu, a papież Marcin V (1417-1431) podjął działania zmierzające do zebrania kwoty potrzebnej do wykupienia Janusa z niewoli, nakazując kościołom we Włoszech, Francji, Anglii i Hiszpanii złożyć specjalną daninę w wysokości 1% ich dochodów na wykupienie króla Cypru i jeńców chrześcijańskich³¹. Również szpitalnicy pożyczili w imieniu Królestwa Cypru od Wenecji 15 tys. dukatów, a wielki mistrz Antonio Fluvian de Riviere identyczną sumę sam przekazał z zasobów zakonu. Obie strony dokonały również wymiany jeńców. Jednakże dużej ilości chrześcijan wziętych do niewoli w 1426 r. nie udało się już uratować, gdyż część przeszła na islam, spora grupa została zabita, kiedy nie chciała zmienić wiary, a największa część została już sprzedana i znalazła się w różnych zakątkach islamskiego świata³².

²⁷ N. Coureas, *Trade...*, s. 423; E. Ashtor, *The Levantine Sugar Industry in the Middle Ages: An Example of Technological Decline*, „Israel Oriental Studies” 1977, t. 7, s. 261; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 489; A. Dziubiński, *Na szlakach Orientu. Handel między Polską a Imperium Osmańskim w XVI-XVIII wieku*, Wrocław 1998, s. 157. Kameloty, obok cukru, były najbardziej znanym cypryjskim towarem eksportowym w XV w.

²⁸ N. Coureas, *The influence...*, s. 221; tenże, *Trade...*, s. 428; E. Ashtor, *The Levantine Sugar...*, s. 294-295, 337.

²⁹ *Chroniques d'Amadi...*, t. 1, s. 507-508; L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 704; *Chronique de l'île de Chypre...*, s. 366; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 490. Za swoje zasługi dla króla Cypru Carceran Suarez został nagrodzony ręką królewskiej córki oraz urzędem admirała floty cypryjskiej.

³⁰ L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 168; L. de Mas Latrie, *dz. cyt.*, t. 3, s. 226-227; E. Chapin Furbur, *The kingdom of Cyprus 1191-1291*, w: *A History of the Crusades*, red. K. M. Setton, Madison 1969-1989, t. 2, s. 622; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 205; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 9; P. W. Edbury, *Le régime des Lusignans en Chypre et la population locale*, w: *Coloniser au Moyen Âge*, red. M. Balard, A. Decellier, Paris 1995, s. 354-358; A. Emiliandis, *Histoire de Chypre*, Paris 1962, s. 54; P. Newman, *A short history of Cyprus*, London - New York - Toronto 1948, s. 106.

³¹ G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 487; H. Luke, *dz. cyt.*, s. 374; N. Coureas, *Trade...*, s. 419.

³² E. de Lusignan, *dz. cyt.*, § 60; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 488-490. Ponadto istnieje również podanie, które twierdzi, że dwóch zamożnych mieszkańców wyspy, Genuńczyk Benedykt Pernessin i cypryjski feudał Jan Podocataro, sprzedali wszystkie środki, jakie posiadali i podarowali uzyskany z nich zysk na rzecz ratowania króla.

Po wpłaceniu pierwszej części okupu, po ośmiu miesiącach spędzonych w niewoli sułtana, król Janus de Lusignan opuścił Egipt. W dn. 12 maja 1427 r. dopłynął do Pafos, a 15 maja wylądował w Kyrenii, aby po trzech kolejnych dniach dotrzeć do Nikozji³³. Tymczasem podczas nieobecności króla na Cyprze zapanował chaos. Chłopi zamieszkujący środkową część wyspy wznieśli powstanie przeciwko feudałom. Na swojego króla wybrali spośród siebie biednego chłopca o imieniu Aleksy. Główną siedzibę swojego państwa ustanowili w miejscowości Lefkoniko, skąd bandy biednego chłopstwa dokonywały licznych grabieży i samosądów. Również włoski kondotier Sforza, który umknął z pogromu pod Chirokitią, ogłosił się panującym na wyspie, skupiając wokół siebie grupę hiszpańskich awanturników. Obawiając się postępującej anarchii feudałowie oraz duchowieństwo ogłosili abp. Hugona de Lusignan regentem na czas nieobecności Janusa na wyspie. Pierwszym posunięciem regenta było doprowadzenie do schwytania lokalnych rebeliantów i zaprowadzenie porządku na wyspie. Wkrótce Sforza został zabity, a Aleksy złapany i powieszony³⁴.

Po powrocie na wyspę Janus starał się odbudować zniszczone państwo. Wysłał poselstwo w osobie biskupa Famagusty do Genui z prośbą o pomoc militarną, jednak republika ze względu na neutralne stosunki z mamelukami zdecydowała się oddelegować niewielki, stuosobowy oddział kardynała Jakuba Isolani na Cypr, z zadaniem pełnienia raczej honorowej służby. Również do Wenecji Janus wysłał swoich posłów, która jednak ze względu na własne problemy finansowe dwukrotnie odmówiła udzielenia pożyczki królowi Cypru – w maju 1429 r. oraz w marcu 1432 r. Podobne poselstwa zostały ponadto wysłane do innych włoskich republik, papieża oraz cesarza. Równocześnie król Janus snuł plany wzmocnienia swojego królestwa poprzez mariaż jego córki z następcą tronu Sabaudii. Anna, najstarsza córka Janusa, została zaręczona w dn. 9 sierpnia 1431 r. z najstarszym synem Amadeusza VIII Sabaudzkiego, również Amadeuszem. Niestety, książę szybko zmarł i pomimo, że jego miejsce zajął jego brat Ludwik, książę geneński, małżeństwo nie zostało zawarte, gdyż król Janus zmarł a wraz z nim odeszły jego zamierzenia³⁵.

Jednak najbardziej egzotyczną, z punktu widzenia odległości oraz znikomych kontaktów łączących obydwu państwa, była misja dyplomatyczna króla Janusa wysłana do Królestwa Polski. W marcu 1432 r. do Wiślicy, gdzie wówczas przebywał król Władysław Jagiełło, dotarło poselstwo króla Cypru Janusa de Lusignan³⁶. Liczyło ponad 200 osób, a na jego czele stali: tytularny marszałek

³³ G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 490; H. Luke, *dz. cyt.*, s. 375.

³⁴ G. Home, *dz. cyt.*, s. 65; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 485-486; D. Alastos, *dz. cyt.*, s. 206.

³⁵ G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 492-494.

³⁶ Mathiae de Mechovia [Maciej z Miechowa], *Chronica Polonorum*, Cracoviae 1521, liber IV, c. LII, s. CCXCIX; *Joannis Długossii seu Longini canonici Cracoviensis Historiae Polonicae*, libri XII, w: *Joannis Długosz canonici Cracoviensis Opera Omnia*, cura A. Przeździecki edita, tomus XIII, Cracoviae 1867, s. 477 [lub nowe wydanie kroniki: *Joannis Długossii, Annales seu Cronicae incliti regni poloniae liber undecimus et liber duodecimos 1431-1444*, Varsaviae 2001, s. 62-63]: „Stante Wladislao Rege in Visilica, venit ad suam Serenitatem ambasiata notabilis Iani, Hierusalem, Cypri

Królestwa Jerozolimskiego i uczestnik bitwy pod Chirokitią, Baldwin de Noris³⁷, *Regni Cypri Marsalcus*³⁸, oraz dwóch jego synów. Pośród posłów znajdował się również Piotr z Bnina, rycerz polskiego pochodzenia, który osiadł na Cyprze podczas swojej podróży po Bliskim Wschodzie. Dzięki swoim umiejętnościom i jak podaje Jan Długosz – dowcipowi – pozyskał u króla Janusa duże względy³⁹. Pełnomocnictwo wystawione przez króla Janusa mówiło, że na czele poselstwa miał stać Marcellus, *sacrae theologiae doctor dominus magister Marcellus, confessor et secreatrius noster*⁴⁰, doktor teologii, spowiednik i sekretarz królewski⁴¹. Jednak Jan Długosz nie wspomina jego osoby pośród poselstwa cypryjskiego przybyłego do Wiślicy. Być może Marcellus nie dotarł do Polski, bądź też jego postać nie wyróżniała się na tle innych delegatów.

Poselstwo króla Janusa opuściwszy Cypr, zapewne z postojem na Rodos, przebywszy *Mare Leontium* (Morze Czarne) dopłynęło do portu *Alba Regali* (Białogród)⁴² na Wołoszczyźnie. Niezwłocznie po wyokrętowaniu dokupili koni potrzebnych do pokonania dalszej drogi w kierunku Polski. Droga przez Wołoszczyznę

---

et Armeniae Regis”. J. Długosz podaje, że poselstwo cypryjskie przybyło do Jagiełły w imieniu króla Jana de Lusignan. W rzeczywistości wspomniany Jan został władcą Cypru dopiero w II poł. 1432 r. W związku z tym delegacja występowała jako poselstwo Janusa de Lusignan – ojca wymienionego przez J. Długosza Jana. Z kolei polski kronikarz mógł wymienić imię Jana, jako zleceniodawcy poselstwa ze względu na fakt, że posłowie zabiegali dla niego o rękę córki króla Polski, ale jednak występowali w imieniu jego ojca Janusa.

³⁷ Martin Cromer, *Martini Cromeri Varmiensis Episkopi Polonia: siue de orgine et rebus gestis Polonorum libri XXX*, Coloniae 1586, s. 306; Maciej Strykowski, *Kronika Macieja Strykowskiego niegdyś w Królewcu drukowana*, ks. XVI, Warszawa 1766, s. 543; Mathiae de Mechovia, *dz. cyt.*, liber IV, c. LII, s. CCXCIX; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 494. Baldwin de Noris w dn. 13 stycznia 1433 r. pisząc z Rzymu do Amadeusza Sabaudzkiego wspominał, że rok wcześniej był w Polsce.

³⁸ *Joannis Dlugossii...*, s. 477. Baldwin de Noris był marszałkiem jerozolimskim. Od upadku Królestwa Jerozolimskiego w 1291 r. władcy Cypru byli tytularnymi królami jerozolimskimi. Oprócz korony cypryjskiej, przyjmowanej w katedrze św. Zofii w Nikozji, byli koronowani na władców jerozolimskich w Famaguście, najdalej wysuniętym na wschód porcie na wyspie. Również od 1396 r. władcy Cypru przyjmowali koronę Armenii, jednak ich nowy tytuł również jak jerozolimski, po upadku Małej Armenii pod naporem tureckim, był tylko i wyłącznie honorowy.

³⁹ Mathiae de Mechovia, *dz. cyt.*, liber IV, c. LII, s. CCXCIX; *Joannis Dlugossii...*, s. 477; Maciej Strykowski, *dz. cyt.*, s. 543; Martin Cromer, *dz. cyt.*, s. 306-307; Ł. Gołębiowski, *Panowanie Władysława Jagiełły*, Warszawa 1846, s. 380; *Herbarz Polski Kaspra Niesieckiego S.J., powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopisów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza*, Lipsk 1839, t. 2, s. 257.

⁴⁰ *Codex Epistolaris Saeculi Decimi Quinti*, t. 1, 1384-1492, ex antiquis libris formularum, corpore Naruszeviciano, autographis archivistique plurimis collectus opera Augusti Sokołowski, Josephi Szujski. Pars 1, Ab anno 1384 ad annum 1444 w: *Monumenta Medii Aevi Historica res Gestas Poloniae Illustrantia*, tomus II, Cracoviae 1876, list nr LXXVI, s. 72.

⁴¹ L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 705; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 494.

⁴² A. Dziubiński, *dz. cyt.*, s. 11. Istnieje również kilka wzmianek źródłowych wskazujących na polskie związki handlowe w XIV i XV w. z Cyprzem za pośrednictwem czarnomorskiego portu w Białogrodzie.

i Mołdawię, dziki oraz nieprzyjazny kraj, nie była lekka, poselstwo sporo wycierpiało i tylko dzięki obawie Wołochów przed odwetem ze strony króla Polski Cypryjczycy uniknęli pogromu⁴³. Następnie przez Ruś poselstwo dotarło do Wiślicy, gdzie przebywał wówczas Jagiełło⁴⁴.

W Wiślicy delegacja cypryjska została przyjęta z najwyższym uznaniem i z pełnym dostojęstwem przez króla Polski Władysława Jagiełłę. Marszałek Królestwa Jerozolimskiego Baldwin de Noris przekazał dary w imieniu swojego władcy królowi Władysławowi i królowej Zofii oraz innym wysokim dostojnikom królewskim. Pośród przekazanych darów znajdowały się m.in. sukna w różnych kolorach, drzewo aloesowe, pachnidła, i jak podaje Jan Długosz, pewne pachnące gałązki wydzielające miły opar. Marszałek przedstawił sytuację, w jakiej znalazło się Królestwo Cypru po inwazji sułtana mameluków, *soldanum Babilonie*, na wyspę w 1426 r.⁴⁵. Szczegółowo opisał klęskę króla Janusa, który został pokonany przez sułtana Egiptu i dostał się do niewoli wraz ze swoim synem. Wolność odzyskał dopiero po potwierdzeniu zależności od Egiptu i zobowiązaniu się do płacenia corocznego trybutu w wysokości, jak mylnie podał Jan Długosz, 50 tys. florenów⁴⁶.

Baldwin de Noris przekazał w imieniu własnego władcy prośbę skierowaną do króla Władysława Jagiełły o udzielenie pożyczki w wysokości 200 tys. florenów. Dzięki temu kredytowi król Cypru mógłby zaciągnąć wojsko i zmyć hańbę, jaką wyrządził sułtan chrześcijaństwu. W zamian król Janus de Lusignan oferował w zastaw całe Królestwo Cypru. Władysław Jagiełło na czas spłaty pożyczki miał dysponować dwoma głosami z trzech w kwestiach dotyczących wyspy oraz otrzymywać 2/3 dochodów osiągniętych w Królestwie Cypru. Aby scementować porozumienie król Janus prosił, aby jego jedyny syn Jan⁴⁷ poślubił córkę Jagiełły, Jadwigę⁴⁸.

Król Polski odbył naradę ze swoimi doradcami nt. propozycji władcy Cypru. Jak podaje Jan Długosz, Władysław Jagiełło odparł, że bardzo chętnie pomógłby królowi Janusowi, i to nie tylko wojskiem, ale również środkami finansowymi, gdyby tylko jego państwo nie sąsiadowało z Tatarami. Jagiełło twierdził, że są oni najbardziej barbarzyńskim ze wszystkich narodów, jakie

⁴³ S. Sroka, *Historia Europy Środkowo-Wschodniej od XIII do połowy XV wieku*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5, s. 474; *Joannis Dlugossii...*, s. 477; Martin Cromer, *dz. cyt.*, s. 306-307. W 1387 r. gospodar mołdawski Piotr I złożył we Lwowie hołd lenny Jadwidze i Jagielle, ich następcom oraz Koronie Polskiej.

⁴⁴ L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 705; *Joannis Dlugossii...*, s. 477; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 494.

⁴⁵ *Joannis Dlugossii...*, s. 477-478; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 494; L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 705.

⁴⁶ Mathiae de Mechovia, *dz. cyt.*, liber IV, c. LII, s. CCXCIX; *Joannis Dlugossii...*, s. 478. Zapewne chodziło o 8 tys. florenów (dukatów).

⁴⁷ G. Hill, *dz. cyt.*, t. 3, s. 497-547. Jan II urodził się w maju 1414 r. i był synem Janusa i Charlotte de Burbon. Był władcą Cypru w latach 1432-1458. Zmarł w dn. 26 lipca 1458 r.

⁴⁸ *Tamże*, t. 2, s. 494; Martin Cromer, *dz. cyt.*, s. 306-307; Maciej Strykowski, *dz. cyt.*, s. 543; Mathiae de Mechovia, *dz. cyt.*, liber IV, c. LII, s. CCXCIX; *Joannis Dlugossii...*, s. 478; L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 705; *Herbarz Polski Kaspra Niesieckiego S.J. ...*, t. 2, s. 257; Ł. Gołębiowski, *dz. cyt.*, s. 381.

widział świat i jest zmuszony codziennie stawiać im opór oraz prowadzić z nimi walkę. Powiedział również, że nie może oddać ręki swojej córki synowi Janusa de Lusignan, gdyż ona już dawno zmarła⁴⁹. Dodał jednak, że gdyby żyła to z pewnością zgodziłby się na zawarcie małżeństwa z tak znakomitym następcą tronu. Ponadto władca Polski wyraził swój żal nt. wydarzeń, które dotknęły wyspę oraz samego króla Janusa. Prosił, aby król Cypru nie miał za złe, że nie udzieli mu pożyczki pieniężnej, gdyż sam musi ponosić ogromne nakłady na wojnę z Tatarami. Dodał, że niesłuszną i niedobrą byłoby rzeczą wspomagać obce królestwo nie zaspokoivszy potrzeb własnego⁵⁰.

Marszałek Baldwin życzliwie przyjął odpowiedź króla Jagiełły. Równocześnie nie ukrywał radości z faktu otrzymania licznych darów w postaci cennych naczyń i futer. Ponadto wszyscy, którzy uczestniczyli w poselstwie, zostali równie hojnie obdarowani naczyniami, szatami i końmi. Uradowani, zrezygnowali jednocześnie z krótszej a zarazem niebezpiecznej drogi przez Wołoszczyznę, udali się w kierunku Wenecji, skąd wyprawili się na Cypr⁵¹.

Jagiełło również nie mógł podjąć dalekiej i niebezpiecznej wyprawy na Cypr ze względu na poważne problemy na Litwie. Brat króla Polski, Świdrygiełło, będący wielkim księciem litewskim, dążąc do zupełnej samodzielności, zawarł w lecie 1431 r. przy poparciu Zygmunta Luksemburskiego sojusz z Zakonem Krzyżackim i Mołdawią skierowany przeciwko Polsce. Co prawda spór został zakończony w 1434 r., jednak do tego momentu Jagiełło nie mógł opuścić swojego państwa⁵².

Wiadomości o wizycie delegacji cypryjskiej w Wiślicy dotarły również do Rzymu, skąd w dn. 8 maja 1432 r. prokurator Zakonu Krzyżackiego wysłał informację do wielkiego mistrza, donosząc niezbyt precyzyjnie, że Polacy zawarli przymierze z Wenecją oraz Królestwem Cypru⁵³.

⁴⁹ K. Baczkowski, *Dzieje Polski późnośredniowiecznej (1370–1506)*, w: *Wielka Historia Polski*, Kraków 2003, t. 2, s. 121, 126–128. Królowna Jadwiga, wskazana w 1414 r. na następczynię tronu Polski, stała się przedmiotem matrymonialnych zabiegów mających wzmocnić pozycję państwa polskiego w Europie. W 1419 r., w trakcie rokowań sojuszniczych z królem państw unii kalmarskiej Erykiem VII, wszczęto rozmowy nt. wydania Jadwigi za brata stryjecznego władcy skandynawskiego – Bogusława IX księcia słupskiego. Jednak wobec intryg Zygmunta Luksemburskiego plany te zarzucono. W 1421 r. Jadwigę zaręczono z synem elektora brandenburskiego Fryderyka I Hohenzollerna, również Fryderykiem. Umowa zaręczynowa z Fryderykiem przewidywała, że w razie przyścia na świat syna Jagiełły, młoda para utraci prawa na rzecz nowonarodzonego, co też się stało w 1424 r. kiedy na świat przyszedł Władysław, zwany później Warneńczykiem. Jadwiga zmarła w dn. 8 grudnia 1431 r.

⁵⁰ *Joannis Dlugossii...*, s. 478; Maciej Strykowski, *dz. cyt.*, s. 543; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 494; L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 705; Ł. Gołębiowski, *dz. cyt.*, s. 381.

⁵¹ *Joannis Dlugossii...*, s. 478–479; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 494; L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 705; Ł. Gołębiowski, *dz. cyt.*, s. 381–382.

⁵² K. Baczkowski, *dz. cyt.*, s. 135–137; Ł. Gołębiowski, *dz. cyt.*, s. 382.

⁵³ *Codex epistolaris saeculi decimi quinti, tomus III: 1392–1501, collectium opera A. Lewicki*, w: *Monumenta Medii Aevi Historica res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. XIV, Cracoviae 1894, list nr 12, s. 518.

W 1431 r. Janus dostał wylewu, który sparaliżował jego ciało. W dn. 10 czerwca 1432 r. przeszedł drugi wylew, z którego się już nie podniósł i zmarł 28 lub 29 czerwca 1432 r., zapewne nie doczekawszy powrotu poselstwa z Polski. Został pochowany 30 czerwca w kościele św. Dominikanów w Nikozji⁵⁴.

Jednak dlaczego król Cypru wybrał Polskę, jako swojego potencjalnego sojusznika, i zdecydował się wysłać do niej swoją delegację, jest dla nas swoistą ciekawostką. Wspomniany wcześniej Piotr z Bnina, który wchodził w skład poselstwa i zapewne pełnił funkcję przewodnika oraz tłumacza, pochodził z rodziny Bnińskich, herbu Łódzia, która swoje majątki posiadała przede wszystkim w Bninie – miejscowości, od którego dom ten przyjął nazwisko – oraz w Łodzi poznańskiej⁵⁵. *Herbarz Polski* Adama Bonieckiego wymienia Piotra z Bnina, który miał być kasztelanem gnieźnieńskim i dał początek licznym domom szlacheckim⁵⁶. Z kolei Teodor Żychliński podaje również, że oprócz godności komesa gnieźnieńskiego posiadał od 1439 r. tytuł kasztelana poznańskiego, co wskazuje, że powrócił z Cypru do Polski⁵⁷. Ciekawą kopię Dyplomu z *Wyciągu z Ksiąg Sądu Głównego Gubernji Wołyńskiej Departamentu Cywilnego* (pisownia oryginalna) wystawionego przez króla Kazimierza Wielkiego Piotrowi z Bnina, synowi króla Cypru Jana (sic!), przytacza Jan Nepomucen Bobrowicz w *Herbarzu Polskim Kaspra Niesieckiego*⁵⁸. Jednocześnie dodaje on, że K. Niesiecki nadmienia również w innym miejscu swojego dzieła Piotra z Bnina, którego nie przedstawia już jako syna władcy Cypru, lecz „*mieniąc jednak nie synem, lecz tylko w łaskach wielkich u Janusza (Janusa) będącego*”. Dalej opisuje Piotra, jako kasztelana gnieźnieńskiego w 1433 r. oraz dodaje, że stał się następnie również komesem poznańskim. Zaznacza również, że był posłem polskim w sprawie krzyżackiej do cesarza Zygmunta⁵⁹. Najprawdopodobniej Piotr z Bnina pod koniec lat 20 XV w. odbył podróż po Bliskim Wschodzie i osiadł na stałe na Cyprze. Zapewne posiadał wysokie wpływy na dworze królewskim w Nikozji i w związku z tym przekonał króla Janusa, aby prośbę o pomoc skierował do króla Władysława Jagiełły, który po zwycięstwie nad Zakonem Krzyżackim w 1410 r. stał się jednym z najpotężniejszych władców w Europie.

Również sobór w Konstancji (1414-1418), poruszający wiele sporów międzynarodowych, być może był miejscem, gdzie doszło do spotkania członków

⁵⁴ *Chroniques d'Amadi...*, t. 1, s. 515, t. 2, s. 287 (Strambaldi podaje błędną datę – 1434 r.); L. Machairas, *dz. cyt.*, t. 1, § 702-704; G. Hill, *dz. cyt.*, t. 2, s. 491, 495; H. Luke, *dz. cyt.*, s. 375; *Description de toute l'isle de Chypre...*, § 155b; *Chronique de l'île de Chypre...*, s. 370-371.

⁵⁵ *Polska Encyklopedia Szlachecka*, pod red. S. J. Starykoń-Kasprzycki, M. Dmowski, Warszawa 1937, t. 8, s. 66.

⁵⁶ *Herbarz Polski. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, ułożył i wydał A. Boniecki, Warszawa 1899, s. 294-295.

⁵⁷ *Złota księga Szlachty Polskiej przez T. Żychlińskiego*, Poznań 1879, s. 2-3.

⁵⁸ *Herbarz Polski Kaspra Niesieckiego S.J. ..., powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopisów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza*, Lipsk 1839, t. 2, s. 171-170.

⁵⁹ *Tamże*, s. 256-257.

delegacji polskiej z przedstawicielami króla Cypru Janusa, którzy byli obecni podczas toczących się obrad. Wówczas cypryjskie poselstwo mogło usłyszeć polsko-krzyżackie zmagania dyplomatyczno-propagandowe, których echo mogło się przebudzić na nowo w otoczeniu władcy Cypru pod koniec lat 20. XV w⁶⁰.

Z kolei w latach 1424-1425 król państw unii kalmarskiej (Dania, Norwegia, Szwecja) Eryk VII udał się z pielgrzymką do Ziemi Świętej i odwiedził również przy tej okazji Cypr. Prawdopodobnie podczas swojego pobytu na wyspie przekazał królowi Janusowi informacje o władcy Polski i o łączącym ich od 1419 r. przymierzu. Z pewnością tematem rozmów stało się również grunwaldzkie zwycięstwo króla Jagiełły. Ponadto w liście króla Janusa do władcy Polski datowanym na 2 stycznia 1432 r., w którym poleca on swoje poselstwo, powołuje się na znajomość z królem Danii, co prawda mylnie nazywając go Henrykiem, jednak w domyśle chodziło o Eryka⁶¹.

Z kolei na Cyprze, w szczególności zaś w otoczeniu króla, musiała być jeszcze żywa pamięć o królu Piotrze I de Lusignan, który podczas swojej podróży po Europie również dotarł do Polski, gdzie w 1364 r. spędził kilkanaście dni na krakowskim dworze króla Kazimierza Wielkiego. Ówczesny zjazd monarchów, jeden z najwspanialszych w dziejach średniowiecznej Europy, w którym uczestniczył m.in. cesarz, utkwiał zapewne w świadomości Cypryjczyków i świadczył o randze polskiego państwa⁶². Sam kanclerz króla Piotra, Filip de Mézières założyciel *Chevaliere de la Passion* – Zakonu Męki Pańskiej, był przeświadczony o misji obrony chrześcijańskiej cywilizacji, którą miała wypełnić Polska⁶³. Pamięć o wizycie w Polsce i życzliwym przyjęciu ze strony króla Jagiełły również była

⁶⁰ D. Quirini-Popławska, *Italia i basen Morza Śródziemnego w latach 1204-1453*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5, s. 163; K. Baczkowski, *dz. cyt.*, s. 111; tenże, *Cesarstwo rzymsko-niemieckie od początków XIII do połowy XV wieku*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, t. 5, s. 398.

⁶¹ A. Waško, *Region bałtycki od XIII do połowy XV wieku*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5, s. 518; K. Baczkowski, *dz. cyt.*, s. 117.126-128. Eryk VII był obecny w Krakowie w 1424 r. na uroczystościach ślubnych Jagiełły z księżniczką ruską Zofią (Sonką) Holsztyńską.

⁶² N. Iorga, *Philippe de Mézières (1327-1405) et la croisade au XVIe siècle*, Genève-Paris 1976, s. 194-196; Ł. Burkiewicz, *Podróż...*, s. 3-29; K. Szajnocha, *Wojna o cześć kobiety*, w: *Szkice Historyczne*, red. K. Szajnocha, Złoczów 1901, t. 4, s. 1-58; A. Semkowicz, *Krytyczny rozbiór Dziejów Polskich Jana Długosza (do roku 1384)*, Kraków 1887, s. 373-375; H. Pachowski, *Dwa zjazdy krakowskie za Kazimierza Wielkiego*, Kraków 1914, s. 1-21 (odbitka ze Sprawozdania C.K. Seminarium Żeńskiego w Krakowie); R. Grodecki, *Kongres krakowski w roku 1364*, Kraków 1995, s. 20-21, 56-69; J. Wyrozumski, *Kazimierz Wielki*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1986, s. 135-137; S. Szczur, *Krakowski zjazd monarchów w 1364 roku*, „Roczniki Historyczne” 1998, R. 64, s. 35-57.

⁶³ M. Głodek, *Utopia Europy zjednoczonej. Życie i idee Filipa de Mézières (1327-1405)*, Słupsk 1997, s. 122.133-135. Filip de Mézières w 1347 r. spotkał w jerozolimskiej Bazylice Grobu Świętego Wojciecha z Pakości (Albert de Pachost), wojewodę brzeskiego, a następnie kujawskiego w latach 1325-1350, który wywarł na Filipie wielkie wrażenie swoimi ascetycznymi praktykami związanymi ze ślubowaniem pielgrzymkowym. Wojciech z Pakości był uważany za bohatera obrony Kujaw przed Krzyżakami w 1332 r.

mocna po śmierci króla Janusa, co poświadcza list datowany na 3 sierpnia 1434 r., przesłany przez kardynała Cypru do króla Władysława III Warneńczyka, w którym duchowny przekazywał kondolencje z powodu śmierci Jagiełły⁶⁴.

Następstwem nierozważnej polityki króla Cypru Janusa de Lusignan i wspierania przez niego korsarstwa było uzależnienie wyspy od egipskiego sultanatu mameluków. W latach 1440–1444 wyspa była wykorzystywana jako baza wypadowa dla floty egipskiej atakującej siedzibę zakonu szpitalników na Rodos. Jednocześnie mamelucy dbali o zabezpieczenie swoich interesów na wyspie i kiedy była ona zagrożona możliwym atakiem emira Alayi, sułtan az-Zahir Sajf-ad-Din Dżakmak w 1450 r. wysłał własne okręty w celu obrony Cypru⁶⁵.

W latach 1458–1464 Cypr stał się areną walki o tron po zmarłym władcy Cypru Janie II de Lusignan (1432–1458) pomiędzy jego córką Szarlotą (Karoliną) oraz synem z nieprawego łoża Jakubem II, któremu udało się przekonać sułtana Egiptu do swoich racji. Na wyspie kolejny raz wylądowały oddziały mameluków. Jakub przy pomocy wojsk egipskich odebrał w 1464 r. z rąk Genuńczyków Famagustę oraz zmusił do ucieczki z wyspy Szarlotę. Następnie podstępnie zlikwidował garnizony mameluków stacjonujących na wyspie odzyskując w pełni kontrolę nad Cyprem. Jednak wyspa długo nie pozostała w rękach dynastii Lusignan. W 1473 r. zmarł Jakub II, a jego syn i następca Jakub III de Lusignan (1473–1474), który urodził się jako pogrobowiec, zmarł w roku następnym. Owdowiała po Jakubie II żona Katarzyna Cornaro, po śmierci syna rządziła samodzielnie kilkanaście lat, po czym abdykowała w 1489 r. przekazując wyspę swojej ojczyźnie – Wenecji⁶⁶. Co prawda sultanat mameluków upadł w 1517 r. pod naporem Imperium Osmańskiego, jednak sam Cypr stał się turecką zdobyczą w 1571 r⁶⁷.

*
* *

Przyczyn utraty suwerenności na rzecz Mameluków należy upatrywać nie tylko w nierozważnej polityce Cypru Janusa de Lusignan i uległości wobec korsarstwa katalońskiego, ale również w konsekwencjach nieskutecznej polityki krucjatowej króla Piotra I de Lusignan. Aby odzyskać dawną pozycję, Cypr

⁶⁴ *Codex epistolaris saeculi decimi quinti, tomus II: 1382–1445, collectium opera A. Lewicki, w: Monumenta Mediae Aevi Historica res Gestas Poloniae Illustrantia, t. XII, Cracoviae 1891, list nr 223, s. 332–333.*

⁶⁵ G. Hill, dz. cyt., t. 3, s. 521; H. Rabie, *Mamluk Campaigns Against Rhodes (A.D. 1440–1444)*, w: *The Islamic World from Classical to Modern Times*, red. by C. E. Bosworth, Princeton 1989, s. 281–286.

⁶⁶ D. Quirini-Popławska, *Urbs populosissima, opulentissima, liberalissima. Mit czy rzeczywistość późnośredniowiecznej Wenecji*, Kraków 1997, s. 151–152; G. Hill, dz. cyt., t. 3, s. 548.561–563.590–591.821–823; P. W. Edbury, *The Lusignan Kingdom...*, s. 23; tenże, *Łaciński Wschód 1291–1669*, w: *Historia krucjat*, red. J. Riley-Smith, Warszawa 2000, s. 319; D. Alastos, dz. cyt., s. 211–219; G. Home, dz. cyt., s. 65–67.

⁶⁷ H. Inalcik, *Imperium Osmańskie. Epoka klasyczna 1300–1600*, Kraków 2006, s. 45.53; S. Grzybowski, *Odkrywanie świata*, w: *Wielka Historia Świata*, red. S. Grzybowski, Kraków 2005, t. 6, s. 567.

potrzebował realnego wsparcia ze strony katolickiej Europy. Czego wobec tego oczekiwał od misji wysłanej na dwór Władysława Jagiełły? Co prawda pomoc militarna była nierealna, jednak z drugiej strony Królestwo Polskie uchodziło w Europie, szczególnie na jej peryferiach, za silne państwo z bogatym skarbem. Król Cypru słyszał o zwycięstwie Jagiełły nad Krzyżakami pod Grunwaldem, niemniej już nie wiedział o polskich problemach z Tatarami oraz z Litwą. Jednakże największe szanse na sukces posiadały matrymonialne plany wysuwane przez Cypryjczyków. Nie jest tajemnicą, że władcy Cypru poszukiwali w Europie odpowiedniej kandydatki na żonę następcy tronu, a bez wątpienia władcy Polski uchodzili za wpływowych i liczących się monarchów. Niemniej śmierć córki Jagiełły nie pozwoliła połączyć cypryjskiej i polskiej rodziny królewskiej, co pozostawiło ewentualne losy unii w sferze domysłów.

Literatura

Źródła

- Chronique d'Amadi [Cronaca di Francesco Amadi]*, w: *Chroniques d'Amadi et de Strambaldi*, publiées par M. Réne de Mas Latrie, Paris 1891-1893, t. 1-2.
- Chronique de l'île de Chypre par Florio Bustron [Historia overo Commentarii de Cipro]*, publ. par M. Réne de Mas Latrie, w: *Mélanges historiques*, t. V, Paris 1886.
- Codex Epistolaris Saeculi Decimi Quinti*, t. 1: 1384-1492, ex antiquis libris formularum, corpore Naruszeviciano, autographis archivisticis plurimis collectus opera Augusti Sokołowski, Josephi Szujski. Pars 1, Ab anno 1384 ad annum 1444 w: *Monumenta Medii Aevi Historica res Gestas Poloniae Illustrantia*, tomus II, Cracoviae 1876.
- Codex epistolaris saeculi decimi quinti, tomus II: 1382-1445*, collectium opera A. Lewicki, w: *Monumenta Medii Aevi Historica res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. XII, Cracoviae 1891.
- Codex epistolaris saeculi decimi quinti, tomus III: 1392-1501*, collectium opera A. Lewicki, w: *Monumenta Medii Aevi Historica res Gestas Poloniae Illustrantia*, t. XIV, Cracoviae 1894.
- Description de toute l'isle de Chypre, et des roys, princes et seigneurs tant payens que chrestiens, qui ont commandé en icelle: contenant l'entière histoire de tout ce qui s'y est passé depuis le déluge universel, l'an 142 et du monde, 1798 jusques en l'an de l'incarnation et nativité de Iesus-Christ, 1572*, par R. Père F. Estienne de Lusignan, composée premièrement en Italien, et imprimée à Bologne la Grasse, et maintenant augmentée et traduite en François, Paris 1580.
- Joannis Dlugossii seu Longini canonici Cracoviensis Historiae Polonicae*, libri XII, w: *Joannis Długosz canonici Cracoviensis Opera Omnia*, cura A. Przędziecki edita, tomus XIII, Cracoviae 1867.
- Joannis Dlugossii, Annales seu Cronicae incliti regni poloniae liber undecimus et liber duodecimos 1431-1444*, Varsaviae 2001.
- de Lusignan E., *Chorograffia, Et Breve Historia Universale: dell'Isola de Cipro principiando al tempo di Noe per in sino al 1572*, Bologna 1573.

- Machairas [Macheras] L., *Recital concerning the Sweet Land of Cyprus entitled „Chronicle”*, red. R. M. Dawkins, Oxford 1932, t. 1.
- Maciej Strykowski, *Kronika Macieja Strykowskiego niegdyś w Królewcu drukowana*, ks. XVI, Warszawa 1766.
- Martin Cromer, *Martini Cromeri Varmiensis Episkopi Polonia: siue de origine et rebus gestis Polonorum libri XXX*, Coloniae 1586.
- de Mas Latrie L., *Histoire de l' Île de Chypre sous le règne de la Maison de Lusignan*, Paris 1852-1861, t.1-3.
- Mathiae de Mechovia [Maciej z Miechowa], *Chronica Polonorum*, Cracoviae 1521, liber IV, c. LII.

Opracowania

- Alastos D., *Cyprus in history. A survey of 5000 years*, Nicosia 1955.
- Ashtor E., *Levant Trade in the Later Middle Ages*, New Jersey 1983.
- Ashtor E., *The Levantine Sugar Industry in the Middle Ages: An Example of Technological Decline*, „Israel Oriental Studies” 1977, t. 7.
- Atiya A. S., *The Crusade in the Later Middle Ages*, London 1938.
- Baczkowski K., *Cesarstwo rzymsko-niemieckie od początków XIII do połowy XV wieku*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5.
- Baczkowski K., *Dzieje Polski późnośredniowiecznej (1370-1506)*, w: *Wielka Historia Polski*, Kraków 2003, t. 2.
- Balard M., *Wyprawy krzyżowe i łaciński Wschód XI-XIV w.*, Warszawa 2005.
- Burkiewicz Ł., *Królestwo Cypru jako obiekt zainteresowań państw śródziemnomorskich w latach 1192-1489. Próba zarysowania problemu*, „Prace Historyczne Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2010, z. 137.
- Burkiewicz Ł., *Podróż króla Cypru Piotra I z Lusignan po Europie w latach 1362-1365 i jego plany krucjatowe*, „Studia Historyczne” 2007, nr 1.
- Chapin Furber E., *The kingdom of Cyprus 1191-1291*, w: *A History of the Crusades*, red. K. M. Setton, Madison 1969-1989, t. 2.
- Coureas N., *Controlled Contacts: The Latin Church of Cyprus, the Papacy, and Mamluk Egypt, 1250-1350*, w: *Proceedings of the 9th and the 10th International Colloquia on the History of Egypt and Syria in the Fatimid, Ayyubid and Islamic Periods*, red. U. Vermeulen, J. van Steenbergen, *Orientalia Lovaniensia Analecta*, Leuven 2005.
- Coureas N., *Piracy in Cyprus and the Eastern Mediterranean during the Later Middle Ages (14-15th Centuries)*, „Mésogeios” 2001, t. 12.
- Coureas N., *Profits and Piracy: Commerce between Cyprus and Catalonia from 1291 to 1420*, „Επετηρίς Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών” 1997, nr 23.
- Coureas N., *The Influence of the Kingdom of Aragon in Cyprus, Rhodes, Latin Greece and Mamluk Egypt during the Later Middle Ages, 1276-1479*, „Κυπριακαί Σπουδαί, Τόμος ΕΒ- ΕΓ”, 1998-1999.
- Coureas N., *Trade between Cyprus and the Mamluk Lands in the Fifteenth Century, with special reference to Nicosia and Famagusta*, w: *Orientalia Lovaniensia Analecta*, t. 5: *Egypt and Syria in the Fatimid, Ayyubid and Mamluk Eras*, red. U. Vermeulen, K. D’Hulster, Leuven 2007 (no. 169).

- Dziubiński A., *Na szlakach Orientu. Handel między Polską a Imperium Osmańskim w XVI-XVIII wieku*, Wrocław 1998.
- Edbury P. W., *Łaciński Wschód 1291-1669*, w: *Historia krucjat*, red. J. Riley-Smith, Warszawa 2000.
- Edbury P. W., *Le régime des Lusignans en Chypre et la population locale*, w: *Coloniser au Moyen Âge*, red. M. Balard, A. Decellier, Paris 1995.
- Edbury P. W., *The Crusading policy of King Peter I of Cyprus, 1359-1369*, w: *The Eastern Mediterranean Lands in the Period of Crusades*, red. P. M. Holt, Warminster 1977.
- Edbury P. W., *The Kingdom of Cyprus and the Crusades, 1191-1374*, Cambridge – New York – Port Chester – Melbourne – Sydney 1991.
- Edbury P. W., *The Lusignan Kingdom of Cyprus and its Muslim Neighbours*, Nicosia 1993.
- Emiliandis A., *Histoire de Chypre*, Paris 1962.
- Fuess A., *Rotting Chips and Razed Harbours: The Naval Policy of the Mamluks*, „Mamluk Studies Review”, 2001, t. 5.
- Głodek M., *Utopia Europy zjednoczonej. Życie i idee Filipa de Mézières (1327-1405)*, Słupsk 1997.
- Gołębiewski Ł., *Panowanie Władysława Jagiełły*, Warszawa 1846.
- Grodecki R., *Kongres krakowski w roku 1364*, Kraków 1995.
- Grzybowski S., *Odkrywanie świata*, w: *Wielka Historia Świata*, red. S. Grzybowski, Kraków 2005, t. 6.
- Hauziński J., *Bliski Wschód i Azja Środkowa od końca XII do połowy XV wieku*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5.
- Herbarz Polski Kaspra Niesieckiego S.J., powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopisów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza*, Lipsk 1839, t. 2.
- Herbarz Polski. Wiadomości historyczno-geneaologiczne o rodach szlacheckich*, ułożył i wydał A. Boniecki, Warszawa 1899.
- Hill G., *A History of the Cyprus*, Cambridge 1948, t. 2.
- Home G., *Cyprus then and now*, London 1960.
- Īnalcik H., *Imperium Osmańskie. Epoka klasyczna 1300-1600*, Kraków 2006.
- Iorga N., *Philippe de Mézières (1327-1405) et la croisade au XVIe siècle*, Genève – Paris 1976.
- Irwin R., *Islam a ruch krucjatowy, 1096-1699*, w: *Historia krucjat*, red. J. Riley-Smith, Warszawa 2000.
- Luke H., *The Kingdom of Cyprus, 1369-1489*, w: *A History of the Crusades*, red. K. M. Setton, H. W. Hazard, Madison 1969-1989, t. 3.
- Newman P., *A short history of Cyprus*, London – New York – Toronto 1948.
- Pachoński H., *Dwa zjazdy krakowskie za Kazimierza Wielkiego*, Kraków 1914.
- Polska Encyklopedia Szlachecka*, red. S. J. Starykoń-Kasprzycki, M. Dmowski, Warszawa 1937, t. 8.
- Quirini-Popławska D., *Italia i basen Morza Śródziemnego w latach 1204-1453*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5.
- Quirini-Popławska D., *Urbs populosissima, opulentissima, liberalissima. Mit czy rzeczywistość późnośredniowiecznej Wenecji*, Kraków 1997.
- Quirini-Popławska D., *Włoski handel czarnomorskimi niewolnikami w późnym średniowieczu*, Kraków 2002.

- Rabie H., *Mamluk Campaigns Against Rhodes (A.D. 1440-1444)*, w: *The Islamic World from Classical to Modern Times*, red. C. E. Bosworth, Princeton 1989.
- Runciman S., *Dzieje wypraw krzyżowych*, Warszawa 1988, t. 3.
- Semkowicz A., *Krytyczny rozbiór Dziejów Polskich Jana Długosza (do roku 1384)*, Kraków 1887.
- Setton K.M., *The Papacy and the Levant, 1204-1571*, Philadelphia 1976, t. 1.
- Sroka S., *Historia Europy Środkowo-Wschodniej od XIII do połowy XV wieku*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5.
- Szajnocha K., *Wojna o cześć kobiety*, w: *Szkice Historyczne*, red. K. Szajnocha, Złoczów 1901, t. 4.
- Szczur S., *Krakowski zjazd monarchów w 1364 roku*, „Roczniki Historyczne” 1998, R. 64.
- Waśko A., *Region bałtycki od XIII do połowy XV wieku*, w: *Wielka Historia Świata*, red. K. Baczkowski, Kraków 2005, t. 5.
- Wyrozumski J., *Kazimierz Wielki*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1986.
- Ziada M. M., La Monte J. L., *Bedr ed-Dîn al-'Aini's Account of the Conquest of Cyprus (1424-1426)*, w: *Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves*, 1939-1944, t. 7.
- Ziada M.M., *Mamluk Conquest of Cyprus in the Fifteenth Century*, „Bulletin Faculty of Arts, Egyptian University of Cairo”, t. 1.
- Złota księga Szlachty Polskiej przez T. Żychlińskiego*, Poznań 1879.

The Polish episode in Cypriot endeavours to dump the supremacy of the Mamluks' sultanate

Summary

One of the most unusual Cypriot royal missions in the middle ages was a delegation that arrived at the court of Ladislaus Jagiello. It is still a comparatively unknown episode in Polish-Cypriot contacts. In March 1432 a group of envoys from King of Cyprus Janus of Lusignan reached Wiślica, a town situated half way between the capital of Poland – Cracow – and Sandomierz, where they were given a warm welcome by King Ladislaus Jagiello of Poland. The Cypriots passed, on behalf of their king, a request to King Ladislaus Jagiello to grant a loan of 200,000 florins. To cement the agreement King Janus asked for his only son John to marry the daughter of Jagiello – Hedwig. The king of Poland Ladislaus Jagiello answered that he would be eager to help King Janus, and not only with his army, but also with financial support, were it not that his country was in such close proximity to the Tatars, who he claimed were the most barbaric of all the nations that the world had seen and he had to fight with them constantly. He also said that he could not give the hand of his daughter to the son of Janus of Lusignan because his daughter died some months ago. He added, however, that had she been alive, she would definitely have agreed to marry such a magnificent heir to the throne.

Keywords: Alexandria, crusades, Kingdom of Cyprus, Kingdom of Jerusalem, Ladislaus Jagiello, Lusignan dynasty, Mamluks.